Dr. Öğr. Üyesi Teoman ÇIĞŞAR

Kastamonu Üniversitesi Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Resim Bölümü

ORCID: 0000-0001-6863-5019 tcigsar@kastamonu.edu.tr.

JAPONİZM ve VİNCENT VAN GOGH

Öz

Primitif, egzotik, popüler kültür ve sanat yapılanmaları, ihtiyaç duyulduğunda öncelikli başvuru kaynakları arasında yer almaktadır. Batı sanatı da çağdaşlaşma sürecinde, egzotik kültür ve sanat kapsamına giren Japon kültür ve sanatından; bilhassa da Japon tahta baskı resimlerindeki sıradışı yaklaşımlardan oldukça yoğun bir şekilde etkilenmiş ve beslenmiştir. Vincent Van Gogh, etkilenmede öne çıkan sanatçılardan en önemlisidir ve bu durum, son dönem çalışmalarında bambaşka yaklaşımlara yönelmesini sağlamıştır. Araştırma, bunları belirlemekte oldukça önemlidir ve sanatçının ifade ettiği anlayışları, çıkış noktalarıyla ve gerekçeleriyle birlikte ortaya koyma ve bu sayede farklı bir bakış açısı kazandırabilme amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan araştırma için literatür taraması ve doküman incelemesi yöntemlerinden yararlanılmıştır. Araştırmada da görülmüştür ki Japon kültür ve sanatının, özellikle de Japon tahta baskı resimlerinin; Vincent Van Gogh'un son dönem çalışmalarında belirleyici ve yönlendirici etkileri olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Çağdaş, Resim, Japonizm, Van Gogh.

JAPANİSM AND VİNCENT VAN GOGH

Abstract

Primitive, exotic, popular cultural and artistic structures are among the primary reference sources when needed. Western art, in the process of modernization,

consists of Japanese culture and art, which are included in the scope of exotic culture and art; in particular, he was heavily influenced and nourished by the unusual approaches in Japanese woodblock paintings. Vincent Van Gogh is one of the most prominent artists in influencing, and this has led him to turn to completely different approaches in his recent work. The research is very important in determining these and it is the hope of presenting the insights expressed by the artist together with their starting points and justifications, and thereby gaining a different perspective; the main thing is the purpose. Accordingly, the studies in the study have been guided by the literature review and document review method. It was also seen in the research that Japanese culture and art, especially Japanese woodblock paintings; Vincent Van Gogh has had decisive and guiding effects in his recent works.

Key Words: Art, Contemporary, Painting, Japanism, Van Gogh

Giriş

Her kültür, alışıl gelmiş değerlerinden bunaldığı ve yeniden rağbet görmeyi istediği durumlarda, birdenbire dikkatini; araştırmayı düşünmemiş olduğu (ancak pek çoğu fazlasıyla tanıdık gelen) örneklerle yönelir. Böylece kültür, yenilenme için ihtiyaç duyduğu fikirlere ulaşır veya daha önce ifade etmiş olduğu fikirlerini onaylar. Bu anlayış Batı’da orta çağın sonunda ortaya çıktığında, Hristiyanlık dünyası eskinin birikimlerini araştırmaya başlamıştı. Uzun bir suskunluk döneminin ardından, aynı yaklaşım, 19. yüzyılda Uzakdoğu kültürüne duyulan merak ve ilgiyle tekrar gündeme gelince, Japon baskı sanatını gerçekten anlama ihtiyacına ve yenilenme imkânına yol açmıştır; bu sayede resim sanatı da kendisine ‘yeni bir çıkış’ bulma arayışına girmiştir (Yamada, 1976: 27).

“Batı dünyasının Japon sanatını keşfedişinden bu yana, yüzyılın üzerinde bir zaman dilimi geçmiştir. Avrupalı sanatçıların öncelikle dikkatini çeken ilk şey; Japon porselenleri, seramikleri, fildişi vb. eserlerin harikulade zarafeti ve Japon baskı eserlerinin muhteşem güzelliği olmuştur. Bu sanatçılar, tamamen apayrı iki yer (Uzakdoğu ve Batı) arasında, daha önce fark edilmemiş olan münasebetleri gündeme getirerek; kendilerini fazlasıyla hoşnut bırakan 18. yy. Fransız sanatının şıklık ve zarafet anlayışının benzerini, Japon kültür ve sanatında bulduklarını düşünmüşlerdir. Keza, Japon baskıları İzlenimci sanatçılara ilham vermiş ve farklı sanat biçimine karşı, heyecanlarının artmasını sağlamıştır” (Terukazu, 1990: 5).

“Japon sanatı, Çin sanatının kökeni üzerinde gelişmiş ve aynı yolu, yaklaşık bin yıl kadar izlemiştir. Japonya, XIX. yüzyılın yarısında, Avrupa ve Amerika ile ticaret ilişkisi kurmak durumunda kalınca, çoğu ambalaj kâğıdı olarak kullanılan baskı resimlerini, çay satan dükkânlarda bulmak mümkün olmuştur. Bu baskılarda, Fransız ressamlarının kurtulmak için can attığı ve ne akademik kuralların ne de kalıpların bozabildiği, farklı bir gelenekle

karşılaşmışlardır. Japon baskıları, bilinçsiz olarak hâlâ ağırlığını duydukları Avrupa geleneklerinin ayırdına varmalarına yardımcı olmuştur” (Gombrich, 1986: 416). “Epey bir süredir yalnızca Uzakdoğu’nun bildiği bu zengin ve köklü miras; Batı’nın egzotik olana duyduğu meraktan nasibini almış ve Japon baskıları, değerli sanatçıların sayesinde bir yere kadar da olsa nihayet açıklanabilmiştir” (Terukazu, 1990: 5).

Japonizm ve Vincent Van Gogh

“Japon baskılarının cazibesi; ‘tekrara rağmen kendini yenileyerek’ resmin her alanında başarıya ulaşmış olan Japon resim sanatının, bin yıllık gelişim sürecinin haklı bir sonucudur. Nitekim 19. yüzyılın sonunda sadece Japon sanatının etkilediği zarafet ve stil anlayışı nedeniyle, yaygın bir moda gelişim göstermiştir – ‘Japonizm’ adıyla bilinen bir akım – ki; Fransa’da ve günümüze ulaşan etkisi çok güçlü olmuştur” (Terukazu, 1990: 5).

“Japonizm, sanat ve kültür akımı olarak adeta bir yaşam tarzı haline gelmiştir. Yapılan her yenilik acemilikle benimsenerek; kadınlar kimono giymiş, salonlarına Japon resimleri asmış ve çay seremonileri düzenlemişlerdir. Zamanla bu moda, yerini, Japon sanatını irdelemeye bırakmış ve sadece belli bir kesim tarafından doğru anlaşılmış olsa da bilinçli yaklaşım duyarlılığı hep yüksek seviyelerde kalmıştır.

Klâsik antikite Rönesans için neyse, Japon sanatı da modern sanat açısından aynı derecede önem arz eder. Dönemin yazarları tarafından yazılan yazılarda: ‘söndürülmesi güç bir yangının ve alevlerinin, resim atölyelerinden şehre doğru yayıldığı; kompozisyonun parçalanması, form ve renk değerlerinin zenginliği, etkilerin orijinalliği ve aynı zamanda da sadeliğin salt anlatımı sonucunda insanların dayanılmaz bir şekilde etkilendiği’ ifade edilmiştir.

Japon sanatının anlamı, egzotik kavramından daha da ötededir ve okyanustan gelen bu kültür ve sanat akımı, farklılığıyla çok barışçıl manalarda Avrupa’yı fethetmiştir. 1867 Paris Dünya Fuarı’nda, doğrusu bir Japon kültür ve sanat patlaması yaşanmıştır. Batı’nın düşüncesindeki mistik Uzakdoğu, Japonlar tarafından başarılı bir biçimde sunulmuş ve Paris çevreleri, Japon sanatı örneklerinden çok büyük bir haz duymuştur. Japonizm, Batı’da dört temel üzerine inşa edilmiştir: ‘keşfetme, analiz, adaptasyon ve sentez’.

Van Gogh (1853 – 1890), bu dört aşamayı özümseyen nadir sanatçılardan birisidir. İlk üç aşamayı, Paris’te yaşadığı dönemlerde, son aşama olan ‘sentez’i de kendindeki Japonizm’i keşfederek bulmuştur” (Walther ve Metzger, 1993a: 283-285).

1885 Ekim’ine kadar, renkçi bir yaklaşım yerine, ışık – gölge oyunlarını ve kalın boya tabakalarını tercih etmiştir. Renge ilgisi, 1885 kışında Anvers’de kaldığı sürece, Japon estamplarını keşfetmesiyle artmıştır ve renklerin ne kadar anlatımcı bir araç olduğuna sık sık değinmiştir. Üslûbunu değiştirmeye karar verdiğinde, Theo; ‘Paris’teki ressamın, güneş ışınlarının bütün parlaklığı ile tuvallerini renklendirdiklerini’ anlattığı zaman, onu daha büyük

bir dikkatle dinler ve gitmeye karar vererek, 1886 Şubat'ında Paris'e varır (Behar, 1984: 6). "Paris'e ulaştığında, Japon baskıları toplamaya başlar (keşfetme). Bu eserleri, 1887'de kendi organizesinde, sanatçıların toplandığı Cafe de Tambourin'de sergiler. Yeni serginin cazibesinden, sosyete dâhil herkes çok memnun kalır" (Walther ve Metzger, 1993a: 287).

"“Ukiyo-e (Yüzen Dünya) eserleri, ilk zamanlarda fırça ile ve teker teker yapılıyordu. İhtiyacın çoğalmasıyla, ufak detayların bile ifade edildiği tahta baskı tekniğine geçilmiştir" (İdemitsu ve Yardımcı, 1986: 18). Van Gogh zaten evinin duvarlarını 'Ukiyo-e' eserleriyle dekore etmişti. Gündelik hayattan görüntülerin yer aldığı bu tahta baskılar arasında; Hokusai ve Hiroshige gibi ustaların eserleri de yer alıyordu" (Walther ve Metzger, 1993a: 285-286).

"Hiroshige, yaptığı çalışmalarla Batı'da en çok tanınan ve bilinen Japon ressamlardan birisiydi" (Phadion, 1996: 218). "Van Gogh, Hiroshige'nin 'Atake Şehir Köprüsü'nde Ani Sağanak' ve 'Kameido'daki Erik Parkı' adlı iki adet baskı eseri ile Kesai Eisen'in 'Oiran (Geyşa)' adlı baskı eserini kopya etmiştir. Hiroshige'ye ait 'Atake Şehir Köprüsü'nde Ani Sağanak' adlı çalışmanın, Van Gogh tarafından yapılan kopyası; 'Yağmurdaki Köprü' adıyla bilinmektedir. Bu kopyalar, 'Japon Serisi' olarak adlandırılmıştır. Van Gogh, önceleri arka plânda Japon baskılarını gösteren resimler yapıyordu; kopyalama dönemiyle tarzı da oturmaya başlamıştır.

Ustaları önemseyerek yaptığı kopya resimler sayesinde, Uzakdoğu kültürüne ait geleneksel resim sanatının estetik kurgusundan kaynaklanan 'saygı' kavramıyla da tanışmıştır. Zen-Budizm'in felsefi etkisinden kaynaklanan zarafet ve inceliğe dayalı bu saygı anlayışı, sadece Uzakdoğu ile sınırlı kalmamış; kuşaktan – kuşağa aktararak, Batı'ya kadar ulaşmıştır" (Walther ve Metzger, 1993a: 290).

"Japon estetizmine göre; sanat, günlük kullanıma ait objelere yer verir ya da günlük kullanım objeleri sanatın kapsamına girer. Sanat eserlerinin iç mekânlarda dekoratif bir işlevi vardır ve sanatın işlevi günlük hatta mümkün mertebe anlık olmalı; sanat ve sanat eseri tazeliğini, canlılığını, dinamizmini kaybetmemelidir. Doğadaki çiçekler, açma zamanı gelince sadece doğada değil; binaların iç duvarlarındaki resimlerde de açarlar. Mevsim kışken, resimler de kışı gösterir; mevsime göre asılır, diğer zamanlarda muhafaza edilmek amacıyla güvenli yerlere (resim kilerlerindeki özel raflara) saygıyla kaldırılır. Van Gogh da kendi resimlerinde, Japon estetizmine uygun olan bu yaklaşımdan yararlanmıştır. Doğanın zıtlıkları, bütünlükleri ve değişimleri, Van Gogh'u da etkilemiş; resimlerinde kullandığı motifler ve anlayış, her geçen gün daha 'Japonist' olmuştur.

Hiroshige'den yaptığı kopyalarla fark etmiş olduğu doğal değişimleri, daha sonraları yerleşmiş olduğu Arles'de; yakın çevresindeki oryantal karaktere sahip mekânlarda bulmuştur. Burada yapmış olduğu çiçek resimlerinde, kendince yorumladığı kişisel bir izlenimcilik vardır. Japonist etkilerin yer aldığı eserlerindeki ışık kullanımı, tamamıyla Uzakdoğu resim sanatı anlayışına uygundur. Buna göre; gölge, tasarımın veya dekorasyonun bir parçası olarak düşünülür. Hatta gölgelendirme, altın yaldızlı mürekkeple veya direkt altın yaldızla yapılır.

İzlenimcilerin birinci derecede önemseydiği ışık, Japon ressamlarınca ikinci derecede tutulmuştur. Ancak, Japon resim sanatında ışık etkisinin renkle verilmesi, İzlenimciler'e uygun olduğundan Van Gogh tarafından da benimsenmiş ve Japonist eserlerinin hepsinde bu yaklaşıma yer vermiştir" (Yamada, 1976: 18 & Walther ve Metzger, 1993b: 331). "Japon resim sanatının yüzeysellik ve ışık etkisi, Van Gogh'un 'Japonist' eserlerinde, kendince yorumlanmıştır. Paris'teki İzlenimciler'in etkisinde, Van Gogh'un daha önce yaptığı resimlerindeki ışık ve gölgenin yerini, güneş ışığı ve dinamik renkler almıştır; Van Gogh ve çağdaşlarını hayran bırakıp özellikle etkileyen, Japon resimlerinin parlak ve mat renkli keskin silüetleridir" (Behar, 1984: 7-8 & Walther ve Metzger, 1993a: 296).

"(Diyagonal Kompozisyon) 'Yeni Bakış Açısı' ve 'Yeni Renk Armonisi', Van Gogh'u da fazlasıyla cezbetmiştir. İzlenimciler'in, siyahı renk anlayışlarının dışında tutmalarına karşın; Van Gogh 'Ukiyo-e' tarzının etkisiyle, resimlerinde siyah-beyaz (açık-koyu) dengesine yer vermiştir. Komplementer renkleri yan yana kullanarak büyük yüzeyleri, kontrast renkleri yan yana kullanarak küçük yüzeyleri vermeyi denemiş; renklerin (Japon resim sanatında olduğu gibi) farklı kullanımıyla, resimsel dengeye ulaşmayı başarmıştır. Japon resim sanatının 'dekoratif ve yüzeysel etki' anlayışından faydalananarak, kendi yüzeysel metotlarını bulmuştur. Bir taraftan sihirli denebilecek kadar usta fırça vuruşlarının gücüyle yüzeysel ifadeyi; bir taraftan da renkli yüzeylerin dekoratif etkisini verebilmiştir. Fırça tekniğini değişik bir şekilde uygulamış; Uzakdoğu resim sanatındaki kaligrafik tarzı, Yeni Bakış Açısı ve Yeni Renk Armonisi ile birlikte kendi tarzına 'adapte' etmeyi (üçüncü aşamayı) başarabilmiştir" (Walther ve Metzger, 1993a: 291-292).

"Bu gelişim, iki yıl sonraki ölümüne kadar süren yoğun bir yaşantı döneminin başlangıcını oluşturur. Dekoratif renkleri ve şekilleri bozulmuş biçimleri uygulaması, resimledikleri hakkında düşündüklerini ve en olağan şeyler hakkında keşfettiği duygularını, bütün ve canlı bir şekilde ortaya çıkarmıştır. Paris'te geçirdiği iki yılın mutluluğu, sevgi dolu resimlerde yansımaktadır. Van Gogh bu resimlerde, Uzakdoğu ve Batı'nın sentezini yakalamayı başarmıştır (sentez)" (Behar, 1984: 7-8 & Walther ve Metzger, 1993a: 297).

Görsel 1: Soldaki Resim: Ando Hiroshige (1797-1858), “Kameido'daki Erik Parkı” (1857), Renkli Tahta Baskı, 25.4 x 37 cm., Van Gogh Müzesi (Vincent Van Gogh Vakfı), Amsterdam, Hollanda.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/cc/Hiroshige_Van_Gogh_1.JPG(e.t.:02.06.2020)

Görsel 2: Sağdaki Resim: Vincent van Gogh (1853-1890), “Çiçekli Erik Bahçesi” (Hiroshige'den sonra / Ekim-Kasım 1887), Tuval Üzerine Yağlıboya, 46,8 x 55,6 cm., Van Gogh Müzesi (Vincent van Gogh Vakfı), Amsterdam, Hollanda.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/cc/Hiroshige_Van_Gogh_1.JPG(e.t.:2.06.2020)

‘Çiçekli Erik Bahçesi’ adlı eserin, Van Gogh tarafından (Hiroshige’nin tahta baskılarından) kopya edilen üç yağlıboya tabloda ilki olduğuna inanılmaktadır. Baskı mürekkebinin etkisini taklit etmek amacıyla, arka plandaki kırmızı-yeşil ve beyaz çiçeklerin üzerindeki yeşil renkler için aslına benzer tonlar kullanmaya çalışmıştır. Kardeşine: Arles’a taşındıktan sonra artık Japonya’ya gitmeyi hayal etmesine gerek kalmadığını belirterek; ‘çünkü kendime her zaman buradaki Japonya’da olduğumu söylüyorum’ demiştir.

Görsel 3: Katsushika Hokusai (1760-1849), “Kozuka Eyaleti’ndeki Sano Duba Köprüsü” (1834), Renkli Tahta Baskı, 25,4 x 37,8 cm., Guimet Müzesi, Paris, Fransa.

<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/53787> (e.t.: 04.06.2020)

19. yüzyılın ortalarında Japonya, ticaret aracılığıyla Japon sanatını batıya açmıştır. Japon baskı makineleri, Hokusai ve Hiroshige'nin eserleri, önemli ölçüde etkili olmuştur. Ukiyo-e'nin son büyük ustalarından biri olan Hiroshige, Japon şehir görüntülerinin baskı serileriyle ünlü ve batıda iyi bilinen bir sanatçıdır. Van Gogh, yüzlerce Japon baskısını toplamış ve Hiroshige gibi büyük Japon sanatçıların eserlerini, kalite seviyesi açısından Rembrandt, Hals ve Vermeer'e benzetmiştir. Van Gogh, (gölge olmadan) renklerin kullanım tarzı ve konular hakkında çeşitli etkileri araştırmış ve kopyalar yaparak, onları kendine özgü bir tarza dönüştürmüştür. Japon resimleri, Van Gogh'un o dönemde kardeşine yazdığı bir mektupta açıkladığı üzere; ‘huzur bulmak’ ifadesini temsil etmektedir: ‘bu kadar huzurlu olmak, hastalıklar için kimyacı dükkânında satılan her şeyden (ilaçlardan) daha çok ve belki de daha iyi bir çaredir’.

Görsel 4: Soldaki Resim: Ando Hiroshige (1797-1858), “Atake Şehir Köprüsü’nde Ani Sağanak” (1857), Renkli Tahta Baskı, 25,6 x 37,4 cm., Van Gogh Müzesi (Vincent Van Gogh Vakfı), Amsterdam, Hollanda.

https://i0.wp.com/upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b8/Hiroshige_Van_Gogh_2.JPG
(e.t.: 04.06.2020)

Görsel 5: Sağdaki Resim: Vincent van Gogh (1853-1890), “Yağmurdaki Köprü” (Hiroshige’den sonra, 1887), Tuval Üzerine Yağlıboya, 46 x 55 cm., Van Gogh Müzesi (Vincent van Gogh Vakfı), Amsterdam, Hollanda.

https://i0.wp.com/upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b8/Hiroshige_Van_Gogh_2.JPG
(e.t.: 06.06.2020)

Hiroshige'nin ‘Atake Şehir Köprüsü’nde Ani Sağanak’ adlı eseri, Van Gogh’un koleksiyonunda vardı ve sadeliği sanatçıya ilham vermiştir. Örneğin; bulut patlaması paralel çizgilerle taşınır ve baskı için tahta blok oluştururken uygulanması zor olduğundan, bu tür tekniklere (ayrı bir) saygı duyulur. Ancak Van Gogh, ‘Yağmurdaki Köprü’ adını verdiği ve Hiroshige’den yaptığı kopya resimde; orijinal gravür baskının renkli desenlerini takip etmek yerine parlak-kontrast renkleri ve fırça darbeleri kullandığı sebebiyle, ‘Japon gravürünün cesaretini yumuşattı’ şeklinde eleştirel yorumlara maruz kalmıştır. Resmin etrafındaki çerçeveyi dolduran kaligrafik ifadeleri, (anlamlarından ziyade görsel öge amaçlı kullanmak üzere) başka Japon baskılarından kopyalamıştır (URL-1).

Görsel 6: Soldaki Resim: Kesai Eisen (1790-1848), “Geyşa”, Paris Illustré'nin Kapak Sayfası "Le Japon", Cilt 4, Mayıs 1886, sayı 45-46.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/03/Title_page_Paris_Illustre_Le_Japon_vol_4_May_1886.jpg (e.t.: 06.06.2020).

Görsel 7: Sağdaki Resim: Vincent van Gogh (1853-1890), “Fahişe” (Eisen'den sonra, Ekim-Kasım 1887, Paris), Tuval Üzerine Yağlıboya, 100,7 x 60,7 cm., Van Gogh Müzesi (Vincent van Gogh Vakfı), Amsterdam, Hollanda.

[https://en.wikipedia.org/wiki/Japonaiserie_\(Van_Gogh\)#/media/File:Van_Gogh_la_courtisane.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Japonaiserie_(Van_Gogh)#/media/File:Van_Gogh_la_courtisane.jpg) (e.t.: 008.06.2020)

Van Gogh bu tabloyu, orijinali Japon sanatçı Kesai Eisen'e ait gravür (tahta baskı) eserin, 1886'da Paris İllustré dergisinin kapağında yer alan resminden etkilenecek yapılmıştır. Figürü kopyalamak ve büyütme için kareleme yöntemini kullanmıştır. Parlak renkler ve koyu tonlu hatlar, adeta bir gravür gibidir. Kadının, saç modeliyle ve giydiği kimonolarının arkadan ziyade önüne bağlanmış (obi) kemeriyle, bir fahişeyi nitelediği söylenebilir. Van Gogh, kadın figürünü; nilüferler, bambu sapları, turna kuşları ve kurbağalarla dolu bir göletle çerçevelemiştir. Kurbağa ve turna kuşu betimlemeleriyle gizli bir göndermede bulunmuştur: Fransızca ‘grenouille’ (kurbağa) ve ‘grue’ (turna kuşu) kelimeleri, 19. Yy. Fransız argosunda ‘fahişe’ ve ‘kaldıraç’ anlamında da kullanılan kelimelerdir (URL-2). Aynı zamanda “kurbağa, Japon Zen sanatçılarının pek sevdiği bir figürdür. İyi bir meditasyoncu gibi saatlerce kıpırdamadan durur ama bir an bile çevresindeki yaşama karşı uyanıklığını yitirmez” (Güngören, 1995: 161).

Sonuç

Her kültür, alışlagelmiş değerlerinden bunaldığı ve yeniden rağbet görmeyi istediği durumlarda, birdenbire dikkatini; araştırmayı düşünmemiş olduğu örneklerle yöneltir. Böylece yenilenme için ihtiyaç duyduğu fikirlere ulaşır veya daha önce ifade etmiş olduğu fikirlerini onaylar. Bu anlayış 19. yüzyılda Uzakdoğu kültürüne duyulan merak ve ilgiyle gündeme gelince, Japon baskı sanatını gerçekten anlama ihtiyacına ve yenilenme imkânına yol açmıştır; bu sayede resim sanatı da kendisine ‘yeni bir çıkış’ bulma arayışına girmiştir. Japon baskıları, batılı ressamın ne akademik kuralların ne de kalıpların bozabildiği farklı bir yapıyla karşılaşmalarına ve bilinçsiz olarak hâlâ ağırlığını duydukları Avrupa geleneklerinin ayırıcılığına yardımcı olmuştur.

Primitif, egzotik ve popüler kültür sacayağından beslenen sanat, özellikle de Çağdaş batı sanatının gelişim sürecinde aynı tavırda olmuştur. Batıda sanatsal bir akım haline gelen Japonizm, başlangıçta İzlenimci akım ve sanatçılarıyla sınırlıyken, süreçle diğer akım ve dönemlerde de etkilerini göstermiştir.

Japon baskılarının cazibesi; ‘tekrara rağmen kendini yenileyerek’ resmin her alanında başarıya ulaşmış olan Japon resim sanatının, bin yıllık gelişim sürecinin haklı bir sonucudur. Nitekim 19. yüzyılın sonunda sadece Japon sanatının etkilediği zarafet ve stil anlayışı nedeniyle, yaygın bir moda gelişim göstermiştir – ‘Japonizm’ adıyla bilinen bir akım – ki Fransa’da ve günümüze ulaşan etkisi çok güçlü olmuş; sanat ve kültür akımı olarak adeta bir yaşam tarzı haline gelmiştir.

Klâsik antikite Rönesans için neyse, Japon sanatı da modern sanat açısından aynı derecede önem arz eder. Kompozisyonun parçalanması, form ve renk değerlerinin zenginliği, etkilerin orijinallliği ve aynı zamanda da sadeliğin salt anlatımı sonucunda insanların dayanılmaz bir şekilde etkilendiği ifade edilmiştir. Japonizm, Batı’da dört temel üzerine inşa edilmiştir: ‘keşfetme, analiz, adaptasyon ve sentez’.

Van Gogh (1853 – 1890), bu dört aşamayı özümseyen nadir sanatçılardan birisidir. 1885 Ekim’ine kadar, renkçi bir yaklaşım yerine, ışık – gölge oyunlarını ve kalın boya tabakalarını tercih etmiştir. Renge ilgisi, Japon estamplarını keşfetmesiyle artmıştır ve renklerin ne kadar anlatımcı bir araç olduğuna sık sık değinmiştir. 1886 Şubat’ında Paris’e ulaştığında, Japon baskıları toplamaya başlar (keşfetme).

Batı’da en çok tanınan ve bilinen Japon ressamından Hokusai ve Hiroshige gibi ustaların eserlerini kopya etmiştir. Bu kopyalar, ‘Japon Serisi’ olarak adlandırılmıştır. Ustaları önemseyerek yaptığı kopya resimler sayesinde, Uzakdoğu kültürüne ait geleneksel resim sanatının estetik kurgusundan ve Zen-Budizm’in felsefi etkisinden kaynaklanan zarafet ve inceliğe dayalı ‘saygı’ kavramıyla da tanışmıştır.

Japon estetiğine göre sanatın işlevi anlık olmalı; sanat ve sanat eseri tazeliğini, canlılığını, dinamizmini kaybetmemelidir. Van Gogh da kendi resimlerinde, Japon estetiğine uygun olan bu yaklaşımdan yararlanmıştır. Doğanın zıtlıkları, bütünlükleri ve değişimleri, Van Gogh'u da etkilemiş; resimlerinde kullandığı motifler ve anlayış, sembolik açıdan da her geçen gün daha 'Japonist' olmuştur.

Japon resim sanatında ışık etkisinin renkle verilmesi Van Gogh tarafından da benimsenmiş ve Japonist etkilerin yer aldığı eserlerinin hepsinde bu yaklaşıma yer vermiştir. Japon resim sanatının yüzeysellik ve ışık etkisi, Van Gogh'un 'Japonist' eserlerinde, kendince yorumlanmıştır. Paris'teki İzlenimcilerin etkisinde, Van Gogh'un daha önce yaptığı resimlerindeki ışık ve gölgenin yerini, güneş ışığı ve dinamik renkler almıştır; Van Gogh ve çağdaşlarını hayran bırakıp özellikle etkileyen, Japon resimlerinin parlak ve mat renkli keskin silüetleridir.

(Diyagonal Kompozisyon) 'Yeni Bakış Açısı' ve 'Yeni Renk Armonisi', Van Gogh'u fazlasıyla cezbetmiştir. 'Ukiyo-e' tarzının etkisiyle, resimlerinde açık-koyu dengesine yer vermiştir. Komplementer renkleri yan yana kullanarak büyük yüzeyleri, kontrast renkleri yan yana kullanarak küçük yüzeyleri vermeyi denemiş; renklerin (Japon resim sanatında olduğu gibi) farklı kullanımıyla, resimsel dengeye ulaşmayı başarmıştır. Japon resim sanatının 'dekoratif ve yüzeysel etki' anlayışından yola çıkarak renklerin kullanım tarzı hakkında çeşitli etkileri araştırmıştır; kopyalar yaparak kendi yüzeysel metotlarını bulmuş ve onları kendine özgü bir tarza dönüştürmüştür.

Bazı resimlerini çevrelemek için kullandığı kaligrafik ifadeler de (anlamlarından ziyade görsel öge amaçlı kullanmak üzere) başka Japon baskılarından kopyalamıştır. Uzakdoğu resim sanatındaki kaligrafik tarzı, Yeni Bakış Açısı ve Yeni Renk Armonisi ile birlikte kendi tarzına 'adapte' etmeyi (üçüncü aşamayı) başaramıştır.

Bu gelişim, iki yıl sonraki ölümüne kadar süren yoğun bir yaşantı döneminin başlangıcını oluşturur. Dekoratif renkleri ve şekilleri bozulmuş biçimleri uygulaması, resimledikleri hakkında düşündüklerini ve en olağan şeyler hakkında keşfettiği duygularını, bütün ve canlı bir şekilde ortaya çıkarmıştır. Paris'te geçirdiği iki yılın mutluluğu, sevgi dolu resimlerde yansımaktadır. Van Gogh bu resimlerde, Uzakdoğu ve Batı'nın sentezini yakalamayı başarmıştır.

Araştırma neticesinde görüldüğü üzere Vincent Van Gogh, etkilenmede öne çıkan sanatçılardan en önemlisidir. Japon kültür ve sanatı özellikle de Japon tahta baskı resim etkileri, son dönem çalışmalarında belirleyici ve yönlendirici olmuştur; bambaşka yaklaşımlarla sanatına ve sanata yenilikler kazandırmasını sağlamıştır.

KAYNAKÇA

- Behar, İsak, (1984), Büyük Ressamlar, Kardeş Yayıncılık, İstanbul.
- Gombrich, Ernst, (1986), Sanatın Öyküsü, (Çev. Bedrettin Cömert), Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Güngören, İlhan, (1995), Zen Budizm-Bir Yaşama Sanatı. Yol Yayınları, İstanbul.
- İdemitsu, Bijutsukan ve Yardımcı, Nurettin, (1986),“İdemitsu Koleksiyonu”-Japonya Sanat Sergisi Kataloğu, İdemitsu Müzesi, Japonya.
- Phaidon Ltd., (1996), The Book of Art, Phaidon Press Ltd., London.
- Terukazu, Akiyama. (1990), Japanese Painting, Rizzoli International Publications, New York.
- Walther, Ingo F. ve Metzger, Rainer (1993a) Van Gogh-The Complete Paintings-I. Italy: Benedikt Taschen.
- Walther, Ingo F. ve Metzger, Rainer (1993b) Van Gogh-The Complete Paintings-II. Italy: Benedikt Taschen.
- Yamada, Chisaburoh F. (1976), Dialogue in Art-Japan and the West, Kodansha International Ltd., New York.

WEB KAYNAKLARI

- URL-1: https://en.wikipedia.org/wiki/Copies_by_Vincent_van_Gogh (e.t.: 06.06.2020)
- URL-2: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0116V1962> (e.t.: 08.06.2020)

GÖRSEL KAYNAKLAR

- Görsel 1: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/cc/Hiroshige_Van_Gogh_1.JPG (e.t.: 02.06.2020)
- Görsel 2: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/cc/Hiroshige_Van_Gogh_1.JPG (e.t.: 02.06.2020)
- Görsel 3: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/53787> (e.t.: 04.06.2020)
- Görsel 4: https://i0.wp.com/upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b8/Hiroshige_Van_Gogh_2.JPG (e.t.: 04.06.2020)
- Görsel 5: https://i0.wp.com/upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/b8/Hiroshige_Van_Gogh_2.JPG (e.t.: 06.06.2020)
- Görsel 6: [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/03/Title_page_Paris_Illustre_Le Japon vol_4_May_1886.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/03/Title_page_Paris_Illustre_Le_Japon_vol_4_May_1886.jpg) (e.t.: 06.06.2020).
- Görsel 7: [https://en.wikipedia.org/wiki/Japonaiserie_\(Van_Gogh\)#/media/File:Van_Gogh_la_courtisane.jpg](https://en.wikipedia.org/wiki/Japonaiserie_(Van_Gogh)#/media/File:Van_Gogh_la_courtisane.jpg) (e.t.: 008.06.2020)